

Chương VI
CHIẾN TRANH THẾ GIỚI THỨ NHẤT (1914 – 1918)

Bài 21
CHIẾN TRANH THẾ GIỚI THỨ NHẤT (1914 – 1918)

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS :

1. Về kiến thức

– Hiểu rõ nguyên nhân làm bùng nổ Chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 – 1918).

– Biết trình bày diễn biến chính, tính chất, kết cục của cuộc chiến tranh.

2. Về kĩ năng

– Biết trình bày diễn biến chiến sự qua lược đồ.

– Phân sử dụng tài liệu để rút ra những kết luận, nhận định, đánh giá.

3. Về thái độ

Có thái độ căm ghét chiến tranh phi nghĩa, lên án chủ nghĩa đế quốc – nguồn gốc của chiến tranh.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

– Nguyên nhân, tính chất của Chiến tranh thế giới thứ nhất.

– Một số khái niệm cơ bản : "chiến tranh thế giới", "chiến tranh đế quốc".

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY – HỌC

– Lược đồ Chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 – 1918).

– Một số tài liệu, tranh, ảnh liên quan đến nội dung bài học.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài mới

Trước khi giảng bài mới, GV cần gợi mở, kích thích ham muốn nhận thức của HS bằng câu hỏi nêu vấn đề. Ví dụ : Trong lịch sử loài người, đã có nhiều cuộc chiến tranh diễn ra, song tại sao cuộc chiến tranh diễn ra trong những năm 1914 – 1918 lại được gọi là Chiến tranh thế giới thứ nhất ? Nguyên nhân, diễn biến và hậu quả của nó ra sao ? Các em hãy theo dõi bài học để giải đáp những vấn đề nêu trên.

Mục I – Quan hệ quốc tế cuối thế kỉ XIX – đầu thế kỉ XX. Nguyên nhân của chiến tranh

– GV đặt câu hỏi để gợi cho HS nhớ lại những kiến thức đã học : Sự phát triển của chủ nghĩa đế quốc cuối thế kỉ XIX – đầu thế kỉ XX có đặc điểm gì nổi bật ? (sự phát triển không đều về kinh tế và chính trị). Tình hình này dẫn tới hậu quả gì ? (mâu thuẫn gay gắt giữa các nước đế quốc).

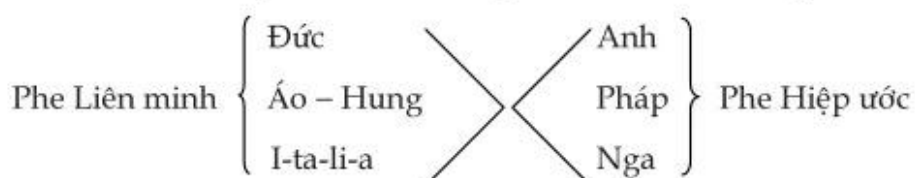
GV rút ra kết luận : Sự phát triển không đều về kinh tế đã dẫn tới mâu thuẫn gay gắt giữa các nước đế quốc, đặc biệt là sự tranh chấp thuộc địa.

– Về những cuộc chiến tranh đế quốc đầu tiên, GV hướng dẫn HS lập niên biểu với các mục : thời gian, cuộc chiến tranh, kết quả (theo nội dung phần chữ nhỏ trong SGK).

– GV đặt vấn đề : Nguyên nhân nào dẫn đến sự hình thành 2 khối quân sự đối địch nhau giữa các nước đế quốc ?

HS nhắc lại những mâu thuẫn giữa các nước đế quốc (do sự phát triển không đều, đặc biệt sự tranh chấp thuộc địa giữa chúng với nhau) để khẳng định rằng mâu thuẫn giữa các đế quốc là nguyên nhân sâu xa của cuộc Chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 – 1918).

– GV vẽ sơ đồ về sự hình thành hai phe Liên minh và Hiệp ước :

– Từ đó, GV hướng dẫn HS phân tích tính chất đế quốc và quy mô thế giới của cuộc chiến tranh này.

Mục II – Diễn biến của chiến tranh

1. Giai đoạn thứ nhất (1914 – 1916)

– GV hướng dẫn HS tìm hiểu về những diễn biến đầu tiên của cuộc chiến tranh :

+ Ngày 28 – 6 – 1914, Thái tử thừa kế ngôi vua Áo – Hung bị ám sát.

+ Ngày 28 – 7, Áo – Hung tuyên chiến với Xéc-bi.

+ Ngày 1 – 8, Đức tuyên chiến với Nga và ngày 3 – 8, tuyên chiến với Pháp.

+ Ngày 4 – 8, Anh tuyên chiến với Đức, cuộc Chiến tranh thế giới thứ nhất bùng nổ.

Ngay từ những ngày đầu, các nước trong hai phe : Liên minh và Hiệp ước đã bị lôi kéo vào cuộc chiến.

– Diễn biến chính trong giai đoạn đầu :

+ Đức thắng Pháp, uy hiếp Pa-ri, quân Pháp có nguy cơ bị tiêu diệt.

+ Nga tấn công quân Đức ở Mặt trận phía Đông. Pháp phản công.

+ Tình thế cầm cự trên chiến trường ở các mặt trận phía Tây và phía Đông.

+ Trận Véc-đoong (từ tháng 2 đến tháng 12 – 1916).

+ Phong trào chống chiến tranh ; tình thế cách mạng xuất hiện ở nhiều nước châu Âu.

GV đặt câu hỏi và yêu cầu HS suy nghĩ, trả lời : Điểm nổi bật trong giai đoạn đầu của Chiến tranh thế giới thứ nhất là gì ? (thế cầm cự của hai phe, hậu quả của chiến tranh đối với nhân dân lao động các nước).

2. Giai đoạn thứ hai (1917 – 1918)

– GV nêu những sự kiện đáng lưu ý có ảnh hưởng đến chiến tranh :

+ Mĩ tham chiến từ tháng 4 – 1917, đứng về phe Hiệp ước.

+ Cách mạng tháng Hai và Cách mạng tháng Mười ở Nga (1917).

– GV đặt câu hỏi để HS trao đổi, trả lời :

+ Vì sao Mĩ tham chiến cùng với phe Hiệp ước ? (lúc đầu Mĩ giữ thái độ trung lập, nhưng khi các nước tham chiến suy yếu và phong trào cách mạng nổ ra ở nhiều nước, Mĩ quyết định tham gia vào chiến tranh nhằm thu lợi nhuận và ngăn chặn phong trào cách mạng lan rộng...).

+ Cách mạng tháng Mười Nga 1917 thắng lợi có tác động gì đến Chiến tranh thế giới thứ nhất ? (kêu gọi các nước kí hiệp ước hoà bình, Nga kí với Đức Hoà ước Brét Litốp, rút khỏi chiến tranh đế quốc...).

– Những trận đánh cuối cùng : Đức cùng các nước trong phe Liên minh lần lượt đầu hàng. Chiến tranh kết thúc.

Mục III – Kết cục của Chiến tranh thế giới thứ nhất

– GV trình bày theo SGK, làm nổi bật các điểm chủ yếu :

+ Tổn thất về người và của.

+ Mĩ được hưởng nhiều lợi, nhiều nước tư bản đế quốc trở thành con nợ của Mĩ .

+ Cách mạng tháng Mười Nga thành công, mở đầu thời kì mới trong lịch sử.

– Gợi ý HS trả lời câu hỏi : Em có nhận xét gì về cuộc Chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 – 1918) ?

Hướng dẫn HS lập bảng hệ thống kiến thức về diễn biến của Chiến tranh thế giới thứ nhất :

Thời gian	Mặt trận phía Tây	Mặt trận phía Đông
Giai đoạn 1 : 1914 –1916		
Giai đoạn 2 : 1917–1918		

3. Sơ kết bài học

GV nhắc lại những nét chính về nguyên nhân, diễn biến và kết cục của cuộc chiến tranh.

4. Gợi ý trả lời câu hỏi và bài tập cuối bài

Câu 1. Hướng dẫn HS lập niên biểu về diễn biến chính của cuộc chiến tranh theo 2 cột : thời gian, sự kiện lịch sử.

Câu 2. Đây là cuộc chiến tranh đế quốc, chiến tranh phi nghĩa đối với cả hai phe, gây nên những thảm họa hết sức nặng nề đối với nhân loại (đã được trình bày trong SGK).

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

Véc-đoong là một thành phố xung yếu ở phía đông Pa-ri, điểm tiền tiêu của đoạn giữa chiến tuyến của quân Pháp. Chiến cuộc nơi đây đã diễn ra từ tháng 2 – 1916 đến tháng 12 – 1916. Đây là chiến dịch lớn mang tính chất quyết định của quân Pháp chống lại quân Đức.

Mở đầu chiến dịch, ngày 21 – 2 – 1916, quân Đức nã pháo trên phạm vi 40 km². Từ 7 giờ đến 15 giờ ngày 21 – 2, quân Đức đã nã vào đây hơn 2 triệu quả đạn pháo. Sau đó, bộ binh Đức lao lên.

Để hỗ trợ cho mặt trận Véc-đoong, liên quân Anh – Pháp đã mở một cuộc tấn công lớn trên sông Xom (Somme), khiến Đức không thể bổ sung quân vào Véc-đoong.

Không chiếm được Véc-đoong, tướng Đức Pha-xke-het-xơ bị bãi chức Tổng tư lệnh, Hin-đen-buốc lên thay. Cuối cùng, quân Đức buộc phải đình chỉ tấn công Véc-đoong.

Trận Véc-đoong là trận địa chiến tiêu hao nhiều người và vũ khí của cả hai bên. Số binh lính chết và thương vong của cả hai bên lên tới 70 vạn.